

В.В. Горбачук
студ. I курсу
спеціальність «Право»
Науковий керівник: к. ю. н., доц. І.В. Борщевський

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА

Виникнення та поширення такого поняття як «право» викликала за собою заснування поняття «реалізації норм права», що є інструментом для того, щоб суб'єкти могли здійснити перетворення норм права в суспільну дійсність.

Актуальність теми полягає в тому, що важливість збільшення ефективності правореалізації необхідна для того, щоб ідеї законодавця, які вкладалися в норму, втілювались в повному обсязі для врегулювання суспільних відносин. Проголошення державою прав, обов'язків, гарантій та наявність законодавства, що регулюють суспільні відносини не є, на жаль, гарантією їх реалізації. Тому держава повинна забезпечити ефективну реалізацію діючих норм права та створити усі необхідні для цього умови.

Правореалізація – втілення в життя соціальної волі, яка відображається у вигляді загальнообов'язкових державно-владних велінь. Таке розуміння сутності правореалізації не відокремлене від соціального призначення права – бути регулятором суспільних відносин [1, с. 152]. Можна зробити висновок, що недоліки процесу правореалізації викликають стримування і обмеження соціальної волі, оскільки не дають їй втілитись в повному вимірі, чим викликають порушення прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права.

Ефективність реалізації визначає ефективність права в цілому, як співвідношення між фактичним результатом дії норм права і тими соціальними цілями, для досягнення яких ці норми були прийняті. По-перше, для підвищення ефективності правореалізації необхідно зменшити кількість прогалин і колізій в законодавстві. Прогалинами є дефекти оформлення державної волі, в неповному або недостатньому виконанні засобів юридичної техніки [2, с. 83–84]. Основними методами боротьби з ними є внесення змін і доповнень у закони, видання досконаліших

юридичних актів чи створення юридичного прецеденту, або укладання нормативного договору, ліквідування за допомогою аналогії закону й аналогії права, а також субсидіарного застосування права (міжгалузева аналогія). Аналогія закону – специфічний спосіб прийняття юридично значущого рішення у разі прогалин у законодавстві, що стосуються відповідного конкретного випадку [29, с. 36–37]. Аналогія закону може використовуватись у межах повноважень органу правозастосування та лише у виключних випадках, щодо відносин, які не врегульовані нормами права, але потребують правового регулювання. Пошук норми, що регулює аналогічний випадок, здійснюється спочатку в актах тієї ж галузі права, а у випадку відсутності – в іншій галузі права і у законодавстві в цілому. Суб'єктами використання аналогії на даний момент є лише судові органи, рішення яких у справі не повинно суперечити чинному законодавству, ґрунтується на додержанні матеріальних і процесуальних норм, не обмежує права і законні інтереси суб'єктів. Можливість застосування аналогії закону та аналогії права у випадку існування прогалин у нормативно-правових актах передбачено і законодавством України, зокрема ст. 8 Цивільного кодексу: «якщо цивільні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими актами цивільного законодавства або договором, вони регулюються тими правовими нормами цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, що регулюють подібні за змістом цивільні відносини (аналогія закону)» [3, ст. 8].

Іншим негативним фактором є колізія – розбіжності між окремими законами держави або суперечність законів чи судових рішень [4, с. 78].

Колізія норм права вирішується шляхом вибору того нормативного акта, що має бути застосований до конкретного випадку (юридичного факту). У випадку розбіжності між нормами, виданими одним і тим самим нормотворчим органом, застосовується акт, виданий пізніше, оскільки прийняття нової норми не завжди супроводжується скасуванням застарілих норм з одного й того самого питання. Якщо норми, що суперечать одна одній за змістом, містяться в актах, прийнятих різними органами, застосовується норма, прийнята вищим органом [5, с. 10–11]. Якщо міжнародним договором України, який набрав

чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору [6, ст. 19].

Окрім недоліків в законодавстві до проблем реалізації права необхідно також віднести суб'єктивні чинники, до яких належать умови здійснення правореалізації, а саме економічний і політичний устрій у державі, політична і правова культура в суспільстві. Негативний вплив на процес реалізації права має неналежне виконання своїх обов'язків посадовими особами, чи компетентними органами; недостатній рівень професіоналізму посадових осіб; корумпованість державно-правової системи, що викликає недовіру суспільства; недостатній рівень правової освіти громадян, що спричиняє незнання чи неналежну реалізацію ними прав і обов'язків, неможливість відновлення порушеного права. Тому важливо мотивувати суб'єктів правореалізації (як громадян, так і посадових осіб) до більш активної діяльності щодо реалізації прав і обов'язків, ґрунтуючись на законних, справедливих і соціально безпечних засадах.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що для підвищення ефективності правореалізаційного процесу необхідно досліджувати механізм правореалізації, правові гарантії захисту прав, обмежувати вплив можновладців на правотворчість, підвищувати професіоналізм посадових осіб та правозастосовчих органів, створити механізм контролю за виконанням обов'язків посадових осіб і встановлення високої відповідальності за невиконання, підвищувати рівень юридичної освіти суспільства в цілому. Крім того, важливо створити максимально дієве законодавство, усунувши прогалини і колізії, шляхом внесення змін і доповнень у закони, виданням нових більш досконалих актів.

Список використаної літератури

1. Решетов Ю.С. Характерные черты реализации права. *Вестник экономики, права и социологии*. 2013. № 3. С. 152–158.
2. Лазарев В.В. Пробелы в праве. *Издательство Казанского университета*. 1969. С. 83–84.
3. *Цивільний Кодекс України*, 2003. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення 13.05.2022)
4. Коталейчук С.П. Колізії в законодавстві: засоби їх виявлення та шляхи подолання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2006. № 2. С. 78–84.

5. Криволапчук В.О. Юридичні колізії в законодавстві як елемент правового розвитку держави. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2009. № 6. С. 9–16.
6. Про міжнародні договори: Закон України від 29.06.2004 р № 50, ст. 540. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> (дата звернення 13.05.2022)